

САМООСВІТА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Добрідень А. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри виховних технологій та педагогічної творчості

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

Останнім часом як з боку науковців, так і педагогів-практиків спостерігається значне посилення інтересу до проблеми самоосвіти. Саме від учителя залежить успіх підвищення ефективності формування навичок самостійного пошуку інформації у школярів. З цією метою необхідно, щоб кожний педагог цілеспрямовано розвивав у собі педагогічні якості, професійну компетентність, займався самоосвітою та самопідготовкою.

Майстерність учителя потрібно розглядати як вияв творчої активності особистості педагога. Він має діяти творчо, самостійно, вивчаючи результати своєї діяльності, з орієнтацією на поставлену мету, повинен мати внутрішнє підґрунтя, певні властивості, риси, розвиток яких забезпечить професійний саморозвиток учителя, а через нього – і розвиток учня.

У працях сучасних науковців доводиться можливість підготовки учнів до самоосвіти шляхом перебудови їх мотивації і формування потреби в самостійному пізнанні (В. Буряк, В. Кушнір, В. Радул). Ідея взаємозв'язку освіти й самоосвіти знайшла свій подальший розвиток у роботах А. Арети, В. Кузя, С. Мельничука, Б. Набоки, Н. Ничкало, М. Піскунова, О. Савченко. Психологічний аспект самоосвітнього пошуку інформації висвітлено у дослідженнях Б. Ананьєва, І. Беха, Л. Виготського, М. Добриніна, Г. Костюка, О. Леонтєва, С. Рубінштейна [1, с. 1].

У своїх працях академік І. Зязюн зауважує, що традиційно на першому місці розглядається освітня (дидактична) функція педагога. Вважалося, що

вчитель як носій знань передає їх учням, і чим більше володіє ними сам учитель, тим краще засвоять науку діти. З часом, коли обсяг знань зріс до неможливості осягнути їх однією людиною, дидактична функція учителя почала формуватися так: *не передавати знання, а вчити, як здобувати їх*. Діяльність вчителя не стільки в тому, що він несе інформацію дітям, скільки в умінні бути організатором її засвоєння, поводитирем у лабіринті знань [3, с. 91].

Саме у шкільному віці закладаються основи, визначаються загальні напрямки моральних, інтелектуальних і соціальних установок особистості. Зміни, що відбуваються, торкаються всіх сторін її життя. Потреба в самоствердженні у світі дорослих, самовизначення серед одноліток розширює коло їх пізнання. Об'єктом його стає людина. Поряд із розвитком інтересу до інших людей зростає потреба в оцінці власних якостей і можливостей.

Розвиток самосвідомості впливає на характер діяльності і, у першу чергу, на освітню діяльність. Більш ширшими та усвідомленими стають пізнавальні інтереси школярів. Незадоволення собою, прагнення задовольнити свої інтереси зумовлює потяг до самоосвіти, який є однією з основних ознак старшокласників. Деякі учні втілюють його в конкретні самоосвітні дії. У цьому випадку, зазначає Т. Драгунова, що учіння набуває особистісного значення, перетворюється на самоосвіту. Виникнення і становлення якісно нового і вищого типу навчальної діяльності відбувається у підлітковому віці [2, с. 133]. Але більшість представників цієї вікової категорії, у зв'язку з браком досвіду самостійної пізнавальної діяльності, не з власної ініціативи розширюють обсяг своїх знань.

Перед школою постає завдання: допомогти вихованцю зрозуміти власну цінність для себе і суспільства, через відчуття любові й відповідальності розвивати і зміцнювати почуття власної гідності дитини; прийняти людину як творця моральності й культури, ставитися до дитинства, до самоцінності, до освіти й виховання як засобу реалізації завдань соціального устаткування, до педагогічного процесу – як до інструмента «пробудження» й активізації саморозвитку дитини [4, с. 24].

Школа здатна стати лідером гуманізації суспільства. А вчителі діти мають сприймати як самостійного суб'єкта освітньої діяльності, котрий навчає не з примусу, а за власним бажанням. Саме такий підхід сприятиме, на нашу думку, формуванню в учнів механізмів саморозвитку, самореалізації та самозахисту. Звідси випливає, що найбільш ефективним напрямом в освіті має стати її індивідуалізація, яка передбачає розкриття індивідуальності особистості кожної дитини як необхідної передумови її розумового розвитку.

Таким чином, набуття учнями потреби в самоосвітній діяльності сприяє формуванню у них бажання вчитися, що поряд з відповідними вміннями і характеризує його як суб'єкт освітньої діяльності. А одним із важливих напрямків у теорії навчання є не стільки одержання учнем готових знань, скільки навчити самостійно здобувати їх для продовження освіти впродовж усього життя, тобто сформувати сучасну інтелектуальну особистість.

Література:

1. Добридень А. В. Формування навичок самоосвіти у старшокласників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Алла Володимирівна Добридень. – Кіровоград, 2010. – 16 с.
2. Драгунова Т. В. Психологические особенности подростка / Т. В. Драгунова // Возрастная и педагогическая психология / под ред. А. В. Петровского. – М. : Просвещение, 1973. – С. 98–141.
3. Зязюн І. А. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія : [за ред. І. А. Зязюна]. – К.: Видавництво «Віпол», 2000. – 636 с.
4. Кремень В. Г. Освіта України : нормативно-правові документи / В. Г. Кремень (голова редколегії). – К. : Міленіум, 2001. – 268 с.